

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Mgr. Veronika Černušková, Ph.D.

Klement Alexandrijský, Vychovatel

Prof. Miklós Gyurkovics, Ph.D.

St Athanasius Greek Catholic Theological Institute,
Nyíregyháza

Text posudku

Veronika Černušková sa vďaka svojim prekladom a vedeckým článkom stala uznávanou výskumníčkou Klementa Alexandrijského tak v Českej republike, ako aj v zahraničí. Úvodné štúdie, ktoré česky hovoriacim čitateľom priblížili osobu a teológiu tohto cirkevného otca, sú svedectvom hlbokých odborných znalostí Veroniky Černuškovej. V prípade Vychovávateľa (Klement Alexandrijský, Vychovavateľ, Veronika Černušková (úvod s komentárom a preklad), Knihovna raně křesťanské tradice 27, OIKOYMENH, Praha 2020. ISBN: 978-80-7298-530-2) môžeme vidieť, že Černuškovej cieľom nebol len verný preklad tohto diela, ale aj rekonštrukcia gréckeho textu.

Klement Alexandrijský je autor, ktorý svoje myšlienky vyjadroval pomerne komplikovaným štýlom a používal zložité filozofické pojmy. V záujme toho, aby čo najvernejšie reprodukovala pôvodné poslanstvo gréckeho textu, musela sa Černušková najprv zahĺbiť do teologických a filozofických náuk. Môžeme teda konštatovať, že autorka sa pri preklade a komentovaní Klementových diel stala odborníčkou v oblasti kresťanskej literatúry a filozofie prvých troch storočí.

V nasledujúcich riadkoch by som chcel v niekoľkých bodoch opísať úvodnú štúdiu k Vychovávateľovi:

Prvá časť úvodu je venovaná historickému predstaveniu Klementovej osoby a jeho diel (Klementův život před příchodem do Alexandrie; Klement, člen alexandrijské církevní obce; Klement, spisovatel a učitel; Vychovatel jako výukový text; Nedochované Klementovy spisy zmiňované ve Vychovateli). Táto prvá veľká kapitola je dôležitou súčasťou celého zväzku, pretože o živote Klementa máme veľmi málo konkrétnych informácií. Moderní bádatelia z času na čas vytvárajú priam trilerové teórie, aby odhalili chronologické poradie vzniku Klementových diel a hovorili o tajomnom osude jeho stratených spisov. V našom konkrétnom prípade sa Černušková zaoberala takými stratenými dielami, ktoré spomína Klement vo Vychovávateľovi: O zdržanlivosti, O manželstve, O vzkriesení. Naša autorka na základe získaných prameňov z existujúcich Klementových diel a následne na základe spracovania údajov z ranokresťanského a novovekého historického bádania konštatuje, že nevyklučuje možnosť, že Klement mohol Vychovávateľa napísať paralelne s tvorbou Stromata. Túto tézu podporujú exegetické a teologické zhody medzi oboma dielami.

Po historických podkladoch je prezentovaný teologický a filozofický kontext prostredníctvom tém detstva, krstu a eucharistie (Dětství, křest a eucharistie). Pri rozvíjaní týchto troch tém a v poznámkach pod čiarou môže čitateľ nájsť nielen rozsiahle poznámky s odkazmi na spisy a učenia antických a súčasných autorov, ale získa aj prehľad o teologických diskusiách Klementa s kresťanskými autormi i o odborných dišputách súčasných bádateľov.

V tejto súvislosti kapitola „Vďečnosť - dĕkuvzdání - eucharistická obĕť“ mimoriadne podrobne predstavuje zložitosť príslušných dogmatických a liturgických problémov druhého a tretieho storočia. Nasledujúce podkapitoly s názvami „Duch sa miesí s človekom: stoická terminológia vo výpovediach o eucharistii a Eucharistie, mlieko pre malomocných: diskuse s valentinovci“ poukazujú na to, že Černušková je dobre zorientovaná aj v náukách antických „heretických“ (gnostických) autorov. O jej odborných znalostiach gnostickej literatúry svedčí aj dôkladná úvodná štúdia k prekladu Klement Alexandrijský, *Výpisky z Theodota*, ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ, Knihovna rané kresťanske tradície 30, Praha 2021, ISBN 978-80-7298-590-6.

Po úvodnej štúdii nasleduje 600 strán gréckeho textu a jeho prekladu. Český preklad odhaľuje takpovediac harmonický intelektuálny vzťah medzi prekladateľkou a Klementom. Počas procesu prekladania predchádzajúcich diel sa Černušková zdokonalila nielen v preklade Klementových pojmov, ale aj, a to je možno dôležitejšie, vo vernom sprostredkovaní Klementovho teologického učenia. Český preklad odzrkadľuje Klementove literárno-štylistické charakteristiky tak, aby nebolo narušené pôvodné doktrínalne poslanstvo textu. Z rovnakého dôvodu si zaslúžia uznanie aj preklady Klementom citovaných antických autorov. Dôkladné a rozsiahle poznámky pod čiarou písané k prekladu poukazujú na biblické, kresťanské a nie kresťanské diela, ktoré Klement citoval a odkazoval na ne, a na aktuálny vedecký dialóg súčasných bádateľov. Zo všetkých týchto dôvodov sa domnievam, že informácie uvedené v poznámkach by bolo možno prospešnejšie uviesť v osobitných kapitolách úvodnej štúdie.

Užitočný Appendix a Register umožňujú čitateľovi lepšiu orientáciu v čítaní diela. Rozsiahla bibliografia podrobne predstavuje súbor mnohých medzinárodných vedeckých prác súvisiacich s Klementovým Vychovávateľom.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Autorka poukazovala na súvislosti medzi niektorými Klementovými myšlienkami a „Evanjeliom podľa Filipa“ (na strane 91. a aj pri výklade Paed. I,10,3; Paed. I,4,1). Môžeme vnímať isté súvislosti a kontrasty medzi Evanjeliom podľa Filipa a Paed. I,24,1- 26,3? Ak áno, aké?

V Paed. III,25,2 Klement píše: „Lidská krev dostala účast na Slově a Duchem má podíl na milosti. Prohřeší- -li se někdo proti ní, neunikne. Ona může mluvit k Pánu, i když [je prolita, a tak] zbavena své podoby.“ (Μετέσχηκεν τοῦ λόγου τὸ αἷμα τὸ ἀνθρώπινον καὶ τῆς χάριτος κοινωνεῖ τῷ πνεύματι, κἂν ἀδικήσῃ τις αὐτό, οὐ λήσεται. Ἐξεστί (γὰρ) αὐτῷ καὶ γυμνῷ τοῦ σχήματος πρὸς τὸν κύριον λαλεῖν). Domnieva sa autorka, že v Paed. III,25,2-3, by mohol Klement odkazovať na kristologické otázky diskutované v Exc. Theod.? Ako príklad by sme mohli uviesť Klementovo učenie o abstraktnosti Loga?

V Paed. III,86,2 čítame nasledujúcu krátku, ale dôležitú vetu: „Tak Slovo vede svou výchovou lidskou slabost od věcí vnímatelných ke kontemplaci.” παιδαγωγοῦντος ἐνθέως τοῦ λόγου τὴν ἀνθρώπων ἀσθένειαν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὴν νόησιν. Ako hodnotí Klement v Paed. materiálny svet? Akú teologickú funkciu pripisuje Klement hmote a telu?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Veroniky Černuškové, Ph.D., *Klement Alexandrijský, Vychovatel* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru klasická filologie.

Nyíregyháza

Dne 17. júna 2024.

/ / podpis